

Голові разової
спеціалізованої вченої ради
в Національному університеті
«Одеська політехніка» доктору
економічних наук, професору
Ковтуненко Ю.В.

РЕЦЕНЗІЯ

офіційного рецензента Скрипник Наталії Анатоліївни, кандидата економічних наук, доцента кафедри міжнародного менеджменту та інновацій Національного університету «Одеська політехніка»

на дисертацію Алнуаймі Алі Джума Алі Саллам «Інноваційний розвиток підприємства в умовах інклюзивної економіки», подану до захисту в разову спеціалізовану вчену раду Національного університету «Одеська політехніка» на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 07 – Управління та адміністрування за спеціальністю 073 – Менеджмент.

1. Актуальність теми дослідження

Вивчення інноваційного розвитку підприємства в умовах інклюзивної економіки є надзвичайно актуальним, адже воно спрямоване на пошук ефективних механізмів залучення й реалізації кадрового потенціалу як рушійної сили інновацій, що забезпечує сталий розвиток, конкурентоспроможність і соціальну стабільність бізнесу. Аргументом можна вважати факт, що у процесі модернізації виробництва та впровадження прогресивних технологій змінюється структура зайнятості: обсяг фізичної праці зменшується, натомість зростає роль розумової діяльності, креативності та інтелектуальної ініціативи працівників. Людський фактор стає центральним елементом конкурентоспроможності підприємства, а кадровий потенціал – ключовим ресурсом його інноваційного розвитку. Кадровий потенціал, що поєднує знання, навички, компетентності та цінності працівників, перетворюється на стратегічний актив, від рівня розвитку й використання якого залежать стійкість, ефективність і можливості підприємства до саморозвитку. Управління розвитком цього потенціалу дозволяє підвищити задоволеність працівників, сформувати інноваційну культуру, зміцнити мотивацію та орієнтацію на досягнення результатів.

Водночас зростання вимог до професійних умінь і соціальної відповідальності персоналу вимагає нових управлінських підходів, заснованих на інклюзивності, компетентнісному підході та розвитку людського капіталу.

Дисертаційна робота Алнуаймі Алі Джума Алі Саллам виконана у відповідності до планів та тематики науково-дослідних робіт Національного університету «Одеська політехніка» за 2021-2024 рр. Зокрема, її результати враховано у двох НДР: «Менеджмент як фактор сталого розвитку в координатах

парадигми економічних систем» (№ДР 0118U006802, 2018-2022 рр.), «Стратегічні імперативи менеджменту організацій в умовах глобалізаційних ризиків та кризових явищ» (№ДР 0123U101755, 2023-2026 рр.).

Наведене доводить, що *тема виконаного дослідження є актуальною.*

2. Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій

Наукові положення, висновки й рекомендації дисертації Алнуаймі Алі Джума Алі Саллама відзначаються високим рівнем обґрунтованості та достовірності, що забезпечено використанням комплексної системи методів, адекватних меті та завданням дослідження. Застосовано теоретико-методологічні, аналітичні, інтерпретаційно-оціночні, емпіричні та прикладні методи.

Теоретичні узагальнення підтверджено широкою джерельною базою з 283 джерел, що охоплюють фундаментальні праці вітчизняних і зарубіжних науковців, статистичні та аналітичні дані. Обґрунтованість результатів підтверджується чіткою логікою побудови дослідження: кожен розділ завершується висновками, що відображають послідовність аналізу, моделювання та практичних рекомендацій.

Результати пройшли апробацію через наукові публікації, виступи на конференціях і впровадження у навчальний процес Національного університету «Одеська політехніка», що підтверджено офіційними актами.

Отже, наукові положення та висновки дисертації є логічно узгодженими, науково обґрунтованими, достовірними й апробованими на практиці.

3. Основні наукові результати дисертації

У дисертації обґрунтовано та розвинуто концепцію інноваційного розвитку підприємства в умовах інклюзивної економіки, що поєднує компетентнісний підхід, соціальну орієнтацію управління та розвиток кадрового потенціалу як ключових чинників інноваційної активності. Розроблено цілісну науково-методичну систему управління інноваційною діяльністю, орієнтовану на активізацію креативності, ініціативності та інтелектуального потенціалу працівників у ситуації дестабілізації зовнішнього середовища.

Удосконалено понятійно-категоріальний апарат інклюзивної економіки через розмежування її базових процесів (інклюзивна зайнятість, цифрова доступність) і структурних явищ (ринок праці, політика DEI, цифрова рівність). Запропоновано нову типологію протиріч між інноваційністю та інклюзивністю у бізнес-моделях підприємств, що дозволяє глибше розуміти специфіку адаптації управлінських систем до сучасних викликів.

Розроблено науково-методичні підходи до оцінювання потенціалу інклюзивної зайнятості та її впливу на інноваційний розвиток, що базуються на комплексній оцінці восьми вимірів інклюзивності (рекрутинг, корпоративна культура, навчання DEI, голос працівників, фізичний простір, політики, технологічне середовище та рівні можливості). Це дозволяє поєднувати кількісні

та якісні показники оцінювання і приймати обґрунтовані управлінські рішення у сфері інклюзивного розвитку.

Удосконалено структурно-логічну модель і стратегічну візію управління інноваційним розвитком підприємства, побудовану на інтеграції інклюзивного базису в систему формування компетентностей. Визначено, що інклюзивний базис є системно організованим набором принципів, типів компетенцій і механізмів участі працівників у процесах інновацій, а його формування базується на включенні soft DEI-компетенцій до профілів посад та інституціоналізації менторства з цифрової інклюзії.

Розроблено аналітичний інструментарій оцінювання чинників інноваційного розвитку підприємства, який поєднує систему вимірювання залученості персоналу, вибір освітніх платформ з орієнтацією на інклюзивність, механізми зворотного зв'язку та соціальних ініціатив. Обґрунтовано, що інклюзивна зайнятість виступає стратегічним ресурсом трансформації підприємства, який підвищує рівень його соціального капіталу, гнучкості й інноваційного потенціалу.

Запропоновано механізм формування інклюзивно-інноваційних компетентностей, що має багаторівневу структуру (особистісний, організаційний і секторальний рівні) та містить поетапну логіку управлінської діяльності з системою індикаторів досягнення цілей кожного етапу. Це забезпечує можливість моніторингу динаміки розвитку персоналу, оптимізації освітніх траєкторій і підвищення результативності управління.

Доповнено теоретичні уявлення про інноваційний розвиток як інтегративний процес технологічних, організаційних і соціальних змін. Інновації розглянуто як інструмент реалізації принципів справедливості, участі та доступності в межах інклюзивної економіки. Уточнено структуру наукового базису інноватики, який доповнено інклюзивним підходом, систематизовано динаміку інноваційного середовища через зміну ролі стейкхолдерів і класифіковано типи інклюзивних інновацій — від адаптаційних до універсально-дизайнерських і цифрово-інклюзивних.

Отримані результати формують новий науковий підхід до управління інноваційним розвитком підприємства, у якому поєднуються соціальна орієнтація, компетентнісний менеджмент і стратегічна інклюзивність як основа підвищення ефективності, стійкості та конкурентоспроможності бізнесу.

4. Достовірність результатів та їх відображення в публікаціях

Достовірність наукових результатів, представлених у дисертації Алнуаймі Алі Джума Алі Саллам, забезпечується комплексом факторів, що підтверджують методологічну валідність та емпіричну обґрунтованість дослідження.

Інформаційно-статистична база дослідження характеризується репрезентативністю та актуальністю.

Кожен з ключових елементів дослідження висвітлено у 12 наукових публікаціях, зокрема: 1 одноосібний розділ у колективній монографії; 1 стаття у періодичному науковому виданні, проіндексованому у базі даних Scopus; 3 статті у наукових фахових виданнях України, що включені у міжнародні

наукометричні бази; 7 тез доповідей на наукових конференціях. Загальний обсяг публікацій складає 6,19 д.а., з яких 4,79 д.а. належать особисто автору. Публікаційна активність здобувача корелює з етапами виконання дисертаційного дослідження, що підтверджує автентичність представлених результатів. Міжнародне визнання результатів підтверджується публікацією статей у журналах, що входять до престижних наукометричних баз даних.

5. Практичне значення та впровадження результатів

Практичне значення отриманих результатів підтверджується їх впровадженням у діяльність: ТОВ «РЕФ Холод» (довідка № 2 від 17.01.2025р.) – впроваджено рекомендації щодо використання та оцінювання інклюзивної зайнятості як інструменту активізації його інноваційного розвитку. ТОВ «Експедитор» (довідка № 1 від 03.01.2025 р.) – впроваджено рекомендації щодо формування інклюзивного базису компетентнісного управління підприємством, що дозволяє удосконалити процес управління підприємствами.

Теоретичні, методичні та аналітичні результати дослідження використано в навчальному процесі Національного університету «Одеська політехніка» МОН України при підготовці навчально-методичних матеріалів з дисциплін «Реінжинірінг бізнес-процесів», «Менеджмент соціально-орієнтованих та інклюзивних проектів», «Менеджмент змін в непередбачуваних умовах» (акт впровадження №16/81-06 від 06.01.2025 р.).

6. Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності

Дисертація здобувача Алнуаймі Алі Джума Алі Саллам на тему «Інноваційний розвиток підприємства в умовах інклюзивної економіки» відповідає вимогам академічної доброчесності. Використані ідеї, висновки і тексти інших авторів належним чином відзначені посиланням на відповідне джерело. В дисертації порушень академічної доброчесності (академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації) не виявлено.

7. Дискусійні положення та зауваження до дисертації

1. У першому розділі дисертації (с.41-46) стверджується, що наслідки інноваційного розвитку для підприємств проявляються у необхідності: а) постійного оновлення продуктів та технологій, б) формування нових бізнес-моделей, в) зміни організаційної структури, г) підвищення вимог до кваліфікації персоналу, д) потреби у розвитку інноваційної культури та партнерських мереж. Структуризація наслідків інноваційного розвитку є логічною, проте було б доцільно їх згрупувати за рівнями впливу (організаційним, технологічним, кадровим, ринковим). Також відсутня ієрархія пріоритетності або взаємозв'язків між наслідками.

2. Типова структура (шаблон) карти інклюзивних компетенцій (табл.3.12 на с.177-178) є змістовною та демонструє системний підхід до опису компетенцій. Однак відсутній блок зв'язку компетенцій із конкретними посадовими функціями або результатами діяльності працівників. Це ускладнює практичне застосування карти як інструменту оцінювання та розвитку персоналу.

Наведені зауваження та висвітлені недоліки не знижують наукової цінності дисертації та можуть стати частиною наукової дискусії під час захисту.

8. Загальний висновок

Дисертація Алнуаймі Алі Джума Алі Саллам присвячена актуальній темі, що має значну наукову та практичну цінність. Вона є самостійно виконаною завершеною науковою працею, в якій запропоновано вирішення важливого наукового завдання, що має важливе наукове й прикладне значення. У роботі чітко сформульовано об'єкт, предмет, мету, завдання й наукову гіпотезу дослідження. Отримані результати системно викладено у вигляді теоретичних положень і рекомендацій щодо практичного впровадження у менеджмент підприємств. Структура, зміст і оформлення дисертації Алнуаймі Алі Джума Алі Саллам повністю відповідають встановленим вимогам до наукових кваліфікаційних праць та свідчать про достатньо високий рівень підготовки здобувача. Автором забезпечено належний рівень академічної доброчесності.

Тема дисертації, її зміст, логіка викладу, рівень наукової новизни відповідають спеціальності 073 – Менеджмент галузі знань 07 – Управління та адміністрування.

Враховуючи актуальність теми та напрямків дослідження, внесок автора у вирішення відповідного важливого наукового завдання, достатньо високий рівень проведених досліджень, успішне практичне впровадження та опублікованість результатів дослідження, глибоке володіння здобувачем методологією наукової діяльності, можна підсумувати, що дисертація Алнуаймі Алі Джума Алі Саллам на тему «Інноваційний розвиток підприємства в умовах інклюзивної економіки» *відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії*, затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (зі змінами), а її автор – Алнуаймі Алі Джума Алі Саллам – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 073 – Менеджмент.

Офіційний рецензент:

кандидат економічних наук,

доцент кафедри міжнародного менеджменту та інновацій

Національного університету «Одеська політехніка»

Наталія СКРИПНИК